

UPPDRAG ATT KARTLÄGGA OCH SPRIDA
KUNSKAP OM ERFARENHETER AV
HEDERSFÖRTRYCK SAMT ANNAT VÅLD OCH
FÖRTRYCK KOPPLAT TILL UTLANDSVISTELSE

2023-04-18 Barnrättsdagarna

FOKUS I UPPDRAGET

- Vilka riskfaktorer som fanns i dessa individers liv innan de lämnade Sverige, dvs. **återkommande riskfaktorer**
- Vilka **insatser** individerna mottagit från myndigheter och andra aktörer innan de lämnade Sverige, och
- Vilka insatser individerna mottagit efter att de kommit tillbaka till Sverige igen.

- Uppdraget syftar till att sammanställa och analysera individers berättelser i syfte att bidra till utvecklingen av förebyggande och behandlande insatser i Sverige.

INTERVJUER MED YRKESVERKSAMMA

- Totalt har 26 intervjuer med 31 yrkesverksamma genomförts.
- Yrkesverksamma inom skola, socialtjänst, resurscentra/resursteam, polis samt ideella organisationer.
- Verksamma inom kommuner av olika storlek och med spridning över landet samt mellan stad och landsbygd.
- De yrkesverksamma har redogjort för erfarenheter av den utsatta målgruppen generellt samt berättat om enskilda bortförda individer.
- Ärendena har aktualiserats främst under de senaste fem åren, och rör huvudsakligen barn och unga vuxna.

RESULTAT

- I intervjuerna framkom information om 171 individer, varav 85 % barn (vid tiden för bortförandet).
- Drygt hälften var flickor/kvinnor och knappt 18 % var pojkar/män.
- 143 av de 171 individerna har förts ut ur Sverige, medan bortförandet stoppades i 28 fall.
- 81 personer var fortfarande bortförda vid tiden för intervjuerna.
- Intervjuerna har fokuserat på ärenden där barn och unga har förts bort med tyngdpunkt på brister i insatser och luckor i stödet.

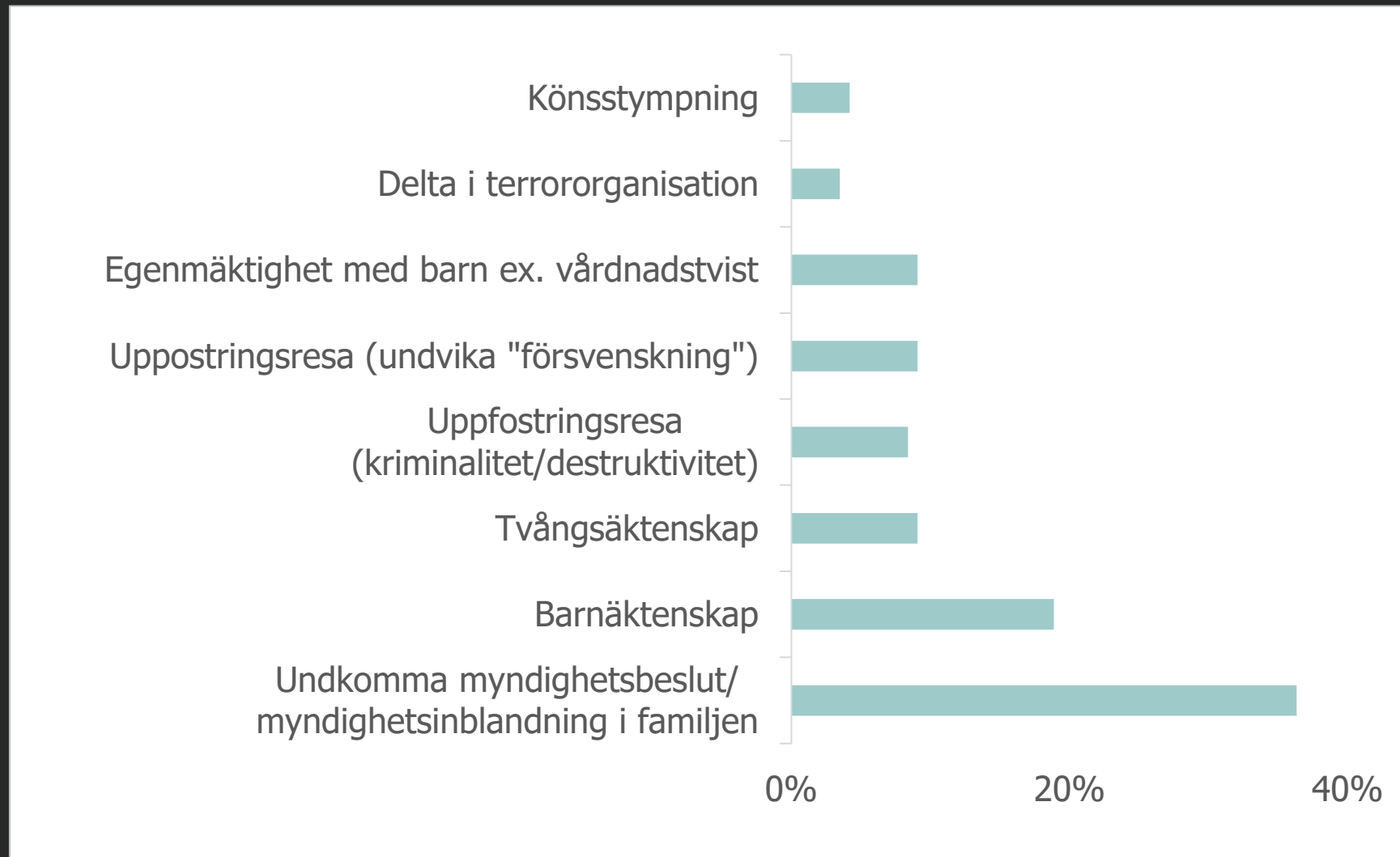
ÅTERKOMMANDE RISKFAKTORER I INDIVIDERNAS LIV INNAN BORTFÖRANDET

Risikfaktorer (överlappande kategorier)	Andel av totalen (N=171)	Andel bland flickor/kvinnor (N=99)	Andel bland pojkar/män (N=30)
Hedersförtryck	74 %	89 %	57 %
Fysiskt våld	33 %	35 %	13 %
Hög grad av religiositet	21 %	19 %	30 %
Socioekonomisk utsatthet	13 %	13 %	30 %
Normbrytande beteende	10 %	7 %	...
"Försvenskning"	9 %	14 %	...
Starkt inflytande från släkt	9 %	8 %	...
Funktionsnedsättning (intellektuell och/eller fysisk)	7 %	6 %	20 %
Kriminalitet	7 %	5 %	23 %
Hbtq	4 %	...	...
Ryktesspridning	4 %	7 %	0 %
Tidigare bortförande	4 %	6 %	...
Självskaðebeteende/psykisk ohälsa	3 %	6 %	0 %

UTLÖSANDE FAKTORER FÖR BORTFÖRANDE

Utlösande faktorer (överlappande kategorier)	Andel av totalen (N=143)	Andel bland flickor/kvinnor (N=81)	Andel bland pojkar/män (N=29)
Myndighetsbeslut/risk för myndighetsbeslut	34 %	26 %	38 %
Avslutad placering utanför hemmet	18 %	10 %	0 %
Bortförd med syskon	13 %	10 %	10 %
Skilsmässa/vårdnadstvist	8 %	7 %	...
Påkommen relation	6 %	11 %	0 %
Ålder	3 %	7 %	0 %
Specifik händelse/"normbrott"	...	...	0 %
Avslutat utreseförbud	...	...	0 %
Komma ut/bli upptäckt som hbtq	...	...	0 %

SYFTE MED BORTFÖRANDET (N=143)

Även omvändelseförsök förekommer som syfte, men rör i det insamlade underlaget färre än fem personer och redovisas därför inte i diagrammet.

SYFTE MED BORTFÖRANDE – UPPDELAT PÅ KÖN

Syfte uppdelat på kön (överlappande kategorier)	Andel bland flickor/kvinnor (N=81)	Andel bland pojkar/män (N=29)
Undkomma myndighetsbeslut/ myndighetsinblandning i familjen	20 %	21 %
Barnäktenskap	32 %	...
Tvångsäktenskap	14 %	...
Uppfostringsresa (kriminalitet/destruktivitet)	...	28 %
Uppfostringsresa (undvika "försvenskning")	15 %	...
Egenmäktighet med barn ex. vårdnadstvist	9 %	...
Delta i terrororganisation	...	...
Könsstympling av flickor och kvinnor	7 %	0 %
Omvändelseförsök	...	...

INSATSER INNAN ETT BORTFÖRANDE

- Tidigare kännedom hos en eller flera myndigheter i 64 % av fallen.
- Sju personer hade även tidigare erfarenhet av att bli bortförda.
- Drygt 25 barn och unga har förts utomlands i anslutning till avslutad placering utanför det egna hemmet och/eller upphävt utreseförbud.
- Barn och unga har förts bort under pågående placering, i samband med fysiskt umgänge eller annan kontakt med familj.
- Flera barn har förts bort under pågående familjearbete eller strax efter avslutat familjearbete.

INSATSER INNAN ETT BORTFÖRANDE

- Bristande hot-, risk- och skyddsbedömningar och underskattning av de potentiella riskerna.
- Relativt få ärenden där utreseförbud har övervägts.
- Uteblivna eller icke adekvata insatser.
- Tecken på hedersrelaterat våld och förtryck har förbisetts och insatserna har inte varit anpassade till en hederskontext.
- Vilseledande av barn och unga samt yrkesverksamma.

FRAMGÅNGSFAKTORER FÖR ATT STOPPA ETT BORTFÖRÄNDE

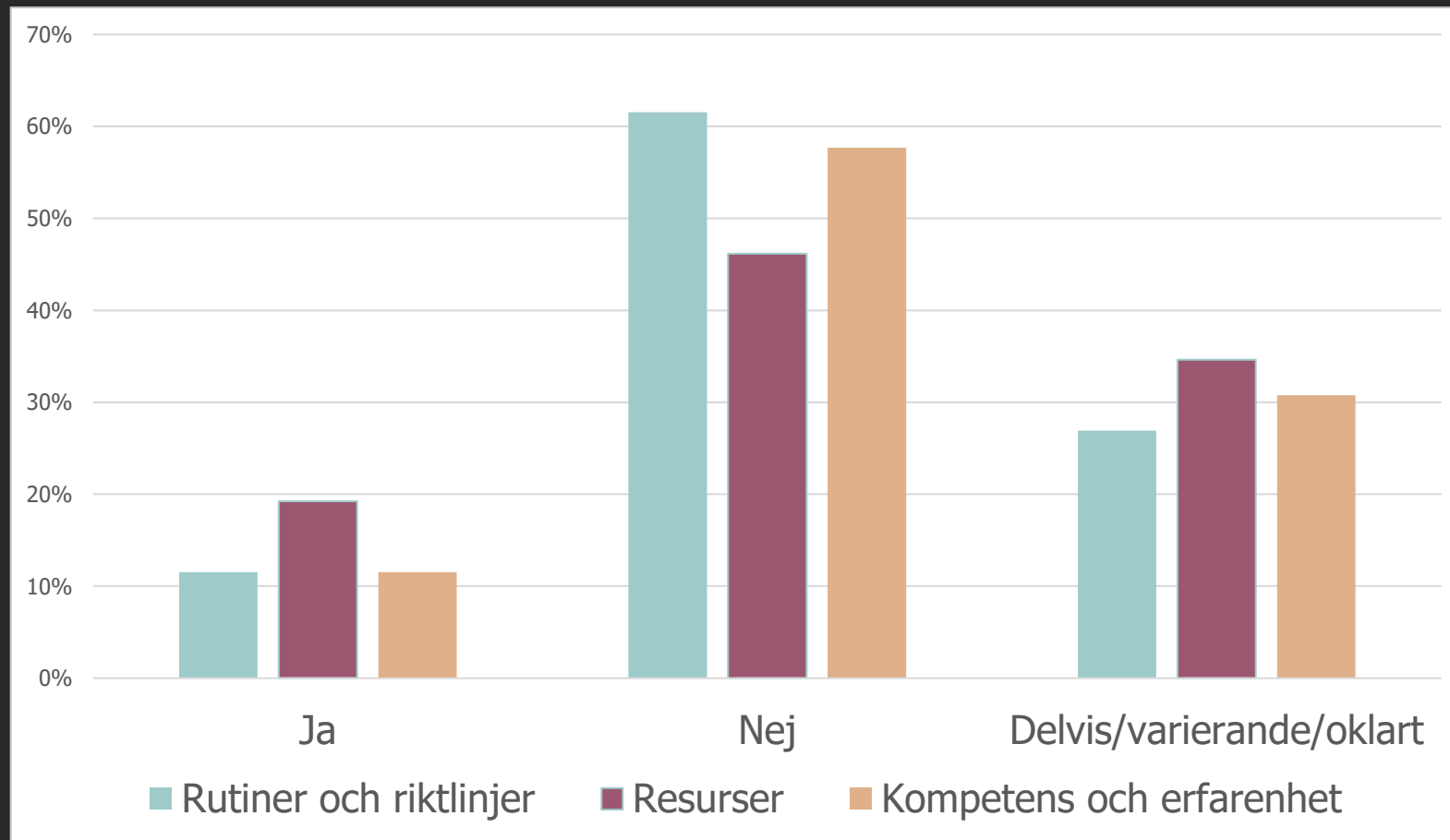
- Att använda de verktyg som finns för att skydda barn, t.ex. utreseförbud och placering utanför det egna hemmet.
- Kontinuerlig relation mellan den yrkesverksamma och den utsatta individen, att den yrkesverksamma lyssnar och trott på barnet/den unga och att ge information om vilket stöd som kan ges och inte till nödställda i utlandet.
- Relationsskapande med vårdnadshavare i ett tidigt förebyggande skede.
- Prestigelös samverkan mellan inblandade samhällsaktörer.

INSATSER EFTER HEMKOMST

- De yrkesverksamma har haft begränsad eller helt saknat information om insatser vid hemkomst, framför allt på längre sikt.
- Bland de som fått insatser var placering, skyddade personuppgifter och samtalsstöd bland de vanligaste.
- Även för de som har blivit placerade varierade kvaliteten på stödet.
- Många yrkesverksamma menar att insatser och stöd ofta uteblir.
- Bristande stöd utifrån dåligt psykiskt mående och trauma.

KOMMUNENS BEREDSKAP ATT HANTERA ÄRENDEN RÖRANDE BORTFÖRANDEN

Enligt din bedömning har, har kommunen tillräcklig(a)...?

SLUTSATSER

- Det saknas kontinuerlig kartläggning av hur omfattande förekomsten av bortföranden är.
- Fler bortföranden skulle kunna förhindras om myndigheterna ingrep tidigare och mer skyndsamt.
- En gemensam nämnare för många ärenden är att det funnits tidigare kännedom hos en eller flera myndigheter om den utsatta individen. Det förebyggande arbetet behöver utvecklas, för att i ett tidigare skede upptäcka och agera utifrån utsatthet.

SLUTSATSER

- Många myndigheter saknar väl implementerade rutiner och riktlinjer.
- Kunskapsnivån är ojämn och varierar kraftigt utifrån geografi, mellan verksamheter och över tid.
- Myndigheter och yrkesverksamma saknar i stor utsträckning förståelse för målgruppens utsatthet i förhållande till deras förövare (föräldrar och andra familjemedlemmar), vilket får konsekvenser för deras hot-, risk- och skyddsbedömningar.

SLUTSATSER

- De insatser som beviljas får inte önskvärd effekt och kan även sakna evidens när det gäller den aktuella målgruppen.
- Lagstiftningen avseende utreseförbud tillämpas inte i tillräcklig utsträckning.
- Det finns stora brister i stödet till bortförda om/när de återvänder till Sverige, inte minst det långsiktiga stödet.
- Uppföljningen under pågående insats och efter avslutad insats är bristfällig.

REKOMMENDATIONER

- Utred ett nationellt inrapporteringsystem för bortföranden/ofrivilliga utlandsvistelser.
- Utöka och systematisera skolans information till elever och skolpersonal kring bortföranden, utsatthet kopplat till detta samt vilket stöd man kan få och inte få under en (ofrivillig) utlandsvistelse.
- Utveckla och förbättra socialtjänstens arbete med hot-, risk- och skyddsbedömningar.

REKOMMENDATIONER

- Erfarenheter och slutsatser från aktuellt uppdrag bör omhändertas inom ramen för Socialstyrelsens uppföljningsuppdrag kring familjebehandling vid hedersrelaterade konflikter.
- Ökad systematisk uppföljning av insatser till barn och unga utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.
- Utvidga lagstiftningen kring utreseförbud samt öka tillämpningen av bestämmelsen.

BORTFÖRDA BARN OCH UNGA

Varje år förs barn och unga ut ur landet mot sin vilja. Syftet med ett bortförande kan variera, men vanligt är barn- eller tvångsäktenskap, uppfostringsresa eller att familjen på andra sätt vill upprätthålla eller återupprätta sin heder. Flera bortföranden skulle kunna förhindras om ansvariga myndigheter ingrep tidigare och agerade snabbare. Här har vi samlat stöd till dig som i din yrkesroll kan möta barn och unga som riskerar att föras utomlands.

Med bortföranden menas här situationer då personer förs bort och utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck eller annat våld och förtryck. Ett bortförande innebär en kraftig inskränkning av en persons möjligheter att leva ett självständigt och fritt liv.

Det är framför allt barn och unga vuxna som förs utomlands och hålls kvar där mot sin vilja. De blir många gånger förbjudna att ha kontakt med någon utanför familj, släkt eller det kollektiv som upprätthåller normer och kontroll. Bortförandet medför också ofta begränsningar när det gäller skolgång och tillgång till hälso- och sjukvård.

Sammanfattning av intervjustudien Bortförda barn och unga

Vi har intervjuat 26 personer som i sitt yrke mött barn eller unga som fört ut ur landet. I en sammanfattning av intervjustudien Bortförda barn och unga kan du läsa mer om riskfaktorer, utlösande faktorer och framgångsfaktorer.

[Bortförda barn och unga - sammanfattning av intervjustudie.](#)

STÖD TILL DIG SOM I DIN YRKESROLL MÖTER BARN OCH UNGA SOM RISKERAR ATT FÖRAS BORT

Du som i din yrkesroll möter barn och unga kan förhindra bortföranden om du agerar i rätt tid och med rätt insatser. Här hittar du olika verktyg som kan hjälpa dig i ditt arbete.

Att tänka på-lista

Jämställdhetsmyndigheten har med utgångspunkt i delrapportens resultat tagit fram ett underlag om vad du som yrkesverksam som möter den utsatta målgruppen bör ha med sig.

Listan ger inte en uttömmande beskrivning av hur ärenden av detta slag ska hanteras, men lyfter sådant som visat sig vara viktiga delar i stödet till och bemötandet av barn och unga - för att förebygga bortföranden och förhindra fortsatt utsatthet.

[Att tänka på-listan finns även som pdf att ladda ner.](#)

Rätten till stöd och skydd

+

Bemötande av och stöd till barn och unga

+

Särskilt om risker för bortförande

+

[Bortförda barn och unga |
Jämställdhetsmyndigheten
\(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

TACK!

Matilda Eriksson, utredare

matilda.eriksson@jamstalldhetsmyndigheten.se

Madelene Larsson, utredare

madelene.larsson@jamstalldhetsmyndigheten.se

